

BLIJDENSTEIN NIEUWS 27

JUNI 2011

Colofon

Bezoekadres	Pinetum Blijdenstein Van der Lindenlaan 125	
Postadres	Postbus 49 1200 AA Hilversum	
Tel- en faxnummer	035-6231123	
E-mail	info@pinetum.nl	
Website	www.pinetum.nl	
Bankrekening	45 11 81 565	
Openingstijden	Maandag t/m vrijdag: 09.00 tot 16.00 uur Van 1 april t/m 31 oktober ook op zaterdag en zondag van 12.00 tot 16.30 uur	
Toegangsprijzen	kinderen tot 12 jaar	€ 1,00
	kinderen vanaf 12 jaar en volwassenen	€ 2,50
	op woensdag is de toegang gratis	
Abonnementen:	éénpersoons jaarkaart	€ 17,50
	meerpersoons jaarkaart (max. 4 pers)	€ 32,50
Dagelijks beheerder	Hans van Roon	
Redactie Blijdenstein Nieuws	A.R. Gathier MA (tel. 06 51812254) en Drs. J. de Jong (tel. 06 51611034)	
Oplage	750 exemplaren	
Druk	Drukkerij Brügemann bv, Hilversum (tel. 035-6858782)	

Blijdenstein Nieuws is een uitgave van de Stichting Pinetum Blijdenstein en wordt gratis verspreid onder jaarkaarthouders, sponsors, bevriende stichtingen en botanische tuinen met een GNP-collectie.

Aan dit nummer werkten mee: A. Aptroot, F. H. August de Meijer, P. D. Hoogenraad, G. Van der Lans, H. van Roon, F.C. Six en F. R. Willink

Op de cover: jonge kegels van de *Picea torano*, Tijgerstaartspar

HALVERWEGE 2011

Het Pinetum krijgt een steeds bredere rol in Hilversum en omgeving. Tuin en collectie trekken meer bezoekers en steeds meer mensen ontdekken 'Klein Vogelenzang'.

Op het gebied van educatie groeien onze mogelijkheden, nu ook met een audiovisuele presentatie over Coniferen en hun evolutie. Het aantal culturele evenementen neemt toe in variatie en kwaliteit. Daar is dit jaar een sociale activiteit bij gekomen. In de periode april t/m september organiseert het Pinetum twee maal per maand een senioren-middag voor bewoners van de verzorging- en verpleeghuizen in Hilversum en omgeving. Een aantal van hun blijkt nog levendige herinneringen te hebben aan het Pinetum en zijn beheerders in vroeger tijden. Deze middagen worden georganiseerd in samenwerking met de betrokken instellingen en andere vrijwilligers, waaronder scholieren in het kader van hun maatschappelijke stage.

Aan de ene kant groeit de rol van het Pinetum in Hilversum, aan de andere kant groeit ook de onzekerheid over de financiering in deze tijd van bezuiniging bij de overheid. Het Pinetum (zoals ook veel andere botanische tuinen) steunt voor zijn financiering op drie 'pijlers': de eigen inkomsten (jaar kaarten, bezoekers, exploitatie van 'Klein Vogelenzang', boomadopties, schenkingen, legaten); inkomsten uit het vermogen van de Stichting Steunfonds Pinetum Blijdenstein (dit vermogen is veel te klein om het Pinetum volledig in stand te houden, en het op peil houden er van was een voorwaarde bij de verzelfstandiging); en als derde pijler: subsidies (van de overheid en van particuliere instellingen).

De eigen inkomsten zijn sterk gegroeid in de laatste drie jaar en wij werken eraan om deze nog verder te laten groeien. Maar zij zijn niet toereikend en zullen ook in de toekomst niet volledig kunnen zorgen voor het voortbestaan van de tuin en de collectie. In de komende jaren staan ons enkele grote uitgaven te wachten voor restauratie van de grote kas en de tuinmuur. Ook daarom blijven subsidies, met als belangrijkste de structurele subsidie, die wij sinds 2009 van de gemeente Hilversum ontvangen, onmisbaar.

*Robbert Willink
Voorzitter Stichting Pinetum Blijdenstein*

DE BRUMMELKAMPEN, VIER GENERATIES TUINLIEDEN

In de geschiedenis van het Pinetum hebben verscheidene beheerders hun bijdrage geleverd aan de kwaliteit van de coniferentuin zoals we die nu kennen. De beheerders van het eerste uur waren Jan Brummelkamp en zijn zoon Willem. Ook hun nageslacht bleef in het vak, waardoor je mag spreken van een heuse tuinliedendynastie.

Pieter Hoogenraad

Jan Brummelkamp voor de kas in het Pinetum

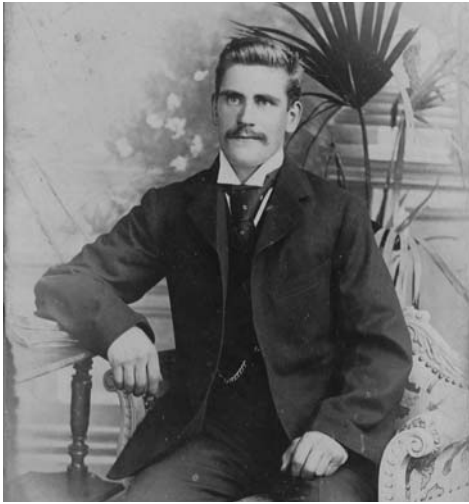
Het Pinetum dat wij kennen was vroeger een onderdeel van het landgoed Vogelenzang van Benjamin Willem Blijdenstein aan de 's-Gravelandseweg. Blijdenstein was directeur van de Twentsche Bank in Amsterdam. Hij had tien man in dienst om de tuin van zijn landgoed te onderhouden. Aan het hoofd stond tuinbaas Jan Brummelkamp. Blijdenstein kende hem uit Twente waar hij voor zijn vader werkte en had hem gevraagd met zijn gezin naar Hilversum te komen.

Brummelkamp kreeg onder meer de zorg voor de fruittuin met zijn vele fruitbomen en 25 soorten druiven. De tuinbaas was een gelovig man.

In Enschede was hij ouderling geweest van de Christelijk Gereformeerde Gemeente. Ook in Hilversum wilde men hem in dat ambt benoemen.

Dat leidde echter tot een principiële discussie binnen de kerkraad.

Immers Brummelkamp moest elke ochtend en avond de broeiramen van de kassen openen en sluiten. En dat deed hij ook op zondag. Was dat niet in strijd met het vierde gebod?

Willem Brummelkamp zoals hij zich als jongeman in Londen liet fotograferen

In de tijd dat hij zich in Londen als jonge bankmedewerker op zijn toekomstige functie voorbereidde, had hij regelmatig de Kew Gardens bezocht. Daar had de verzameling Coniferen zijn belangstelling gewekt.

Zo moesten de fruitbomen van Vogelenzang plaats maken voor naaktzadigen. Blijdenstein stuurde Willem naar de beroemde botanische tuin in

De zaak werd voorgelegd aan de classis, die adviseerde broeder Brummelkamp wel in het ambt te benoemen. En dat gebeurde ook.

Toen Jan in 1903 overleed, volgde zijn zoon Willem hem op. Blijdenstein bemoeide zich actief met de tuin. Het was hem niet onopgemerkt gebleven, dat het onderhoud van de fruittuin veel aandacht kostte.

Hij besloot daarom dat gedeelte van zijn tuin te transformeren in een pinetum.

Blijdenstein stuurde Willem naar de beroemde botanische tuin in de Engelse hoofdstad om daar het vak te leren.

Trouwfoto Willem en Nellie Brummelkamp, 1905

de Engelse hoofdstad om daar het vak te leren en bomen voor het nieuwe pinetum uit te zoeken.

Tijdens een van zijn reizen ontmoette hij zijn vrouw Nellie Kirton, dochter van de koninklijke Engelse hoedenmaker. Willem betrok met haar de nieuwe tuinmanswoning aan de Van der Lindenlaan.

Willem en Nellie Brummelkamp op de fiets in het Pinetum

Net als zijn vader genoot hij het volle vertrouwen van Blijdenstein. Toen een van de tuinknechten Blijdenstein eens vertelde, dat 'de baas voor particuliere doeleinden fruit gapte' was zijn antwoord: 'Iemand die wantrouwen zaait tegen zijn baas, duld ik niet onder mijn personeel.' De knecht werd op staande voet ontslagen.

In 1914 overleed Blijdenstein op vijfenzeventigjarige leeftijd. Toen zijn einde naderde vroeg één van de leden van zijn tuinpersoneel hem eens: 'Wat gaat er van ons worden als u er niet meer bent?'

Blijdenstein glimlachte en antwoordde: 'Testamenteair heb ik niemand van het personeel bedacht, maar ik heb mijn kinderen opgevoed in mijn geest.' En dat gebeurde ook.

Met steun van de familie Blijdenstein begon Willem in 1922 een kwekerij aan de Van der Lindenlaan 4. Op het terrein bouwde hij een kas waarin zijn klanten in de winter hun palmen konden onderbrengen. Zoon Reinier stookte daar elke avond de kachel om de tropische bomen tegen de koude te beschermen.

De zaken gingen goed en enkele jaren later kocht Brummelkamp een terrein aan de Van Riebeeckweg waar naartoe hij zijn tuinmansbedrijf verhuisde en waar hij een woning liet bouwen. Willem legde zich toe op de aanleg en het onderhoud van tuinen.

De oorlogstijd eiste echter zowel van hemzelf als van zijn bedrijf een zware tol. In 1946 'riep de Heer hem op', zoals dat heette in het in memoriam in het Gereformeerd Kerkblad.

Willem legde zich toe op de aanleg en het onderhoud van tuinen.

Daarin werd hij met veel waardering herdacht als een man 'kloek, ruig enforsch, gedreven door de liefde voor de Kerk des Heeren, voor de waarheid en het recht.'

Zoon Reinier zette het bedrijf van zijn vader voort onder de naam Kwekerij Bloemfontein. Hij werd daarin bijgestaan door zijn zoon Willem jr. die zijn opleiding kreeg aan de tuinbouwschool.

Als gevolg van de bouw van de nieuwe woonwijk, het Riebeeckkwartier, kreeg Brummelkamp te maken met een ont-eigening. Die werd gebruikt om het bedrijf grondig te vernieuwen.

Willem en Nellie Brummelkamp bij het Raadhuis

Na de pensionering van zijn vader zette Willem jr. de kwekerij om in het moderne Tuincentrum Brummelkamp. Tien jaar geleden verkocht hij het.

Het bedrijf heet sindsdien Gooiersgroen en is nog steeds gevestigd aan de Van Riebeeckweg 34 in Hilversum.

Pompen en nathouden

Wat was het een droog voorjaar! De waterinstallatie werd tot het uiterste getest. Tien sproeiers stonden de hele dag aan en de bronpomp kon dat gelukkig allemaal aan. In zo'n periode realiseer je hoe belangrijk het is dat we een goed besproeiingssysteem hebben. Het viel niet mee om de vroeg in het voorjaar geplante boompjes aan de gang te houden. Door her warme, zonnig weer en met maar heel weinig wortels hadden vooral zij het extra zwaar.

In het Mesozoicum waren de varens vaak een maatje groter!

Zicht op Mesozoïcum

Het Mesozoïcum-project rond de vijver vordert stap voor stap. We krijgen langzaam een idee hoe het prehistorische landschap eruit komt te zien. Er zijn al heel wat varens en paardestaarten verzameld en geplant. De schildpadden kijken het met belangstelling aan.

Kleurenpracht

De Rhododendrons hebben dit jaar geweldig mooi gebloeid! Dat werd ook door een expert van de Nederlandse Rhododendronvereniging bevestigd. In mei bracht hij een bezoek aan onze tuin en was zeer onder de indruk van onze collectie, vooral van de in het wild levende soorten. In een reactie liet hij weten de andere leden op te roepen Pinetum Blijdenstein volgend jaar te te komen bezoeken. Een tip ook voor u voor om volgend jaar in die maanden eens op de Rhododendrons te letten.

Hans van Roon

VRIJWILLIGERS PORTRET

Voor het optimaal functioneren van het Pinetum zijn de vrijwilligers onmisbaar. Zij zijn op vele terreinen actief in de tuin. Zo geeft een aantal van hen rondleidingen. We stellen een van hen graag aan u voor.

Els Wacker-van Oostrom

Els Wacker is een van de rondleiders van het eerste uur. Toen het Pinetum drie jaar geleden begon met de maandelijkse rondleidingen was zij een van de eersten die zich daarvoor op gaf.

Met haar rijzige gestalte dwingt zij al bij voorbaat respect af bij de bezoekers die ze tijdens haar rondgang door de tuin in een uurtje inwijdt in de geheimen van de naaktzadigen.

Els scheidt er duidelijk genoeg in de Latijnse namen van de bomen zonder enige verspreking uit haar mond te laten vloeien. *Cunninghamia lanceolata* en zelfs *Metasequoia glyptostroboides*, Els zal zich nimmer vergissen.

Geen wonder dat sommige bezoekers denken dat zij biologie heeft gestudeerd. Maar dat is niet zo.

Voordat zij zich aan het moederschap wijdde, werkte Els bij de muziekafdeling van de omroep. Nu doet zij veel vrijwilligerswerk. Naast het Pinetum is reizen haar grote hobby. Bij voorkeur bezoekt zij Zuidoost Azië waar de bomen uit Het Pinetum in hun natuurlijke habitat te bewonderen zijn.

Vorig jaar trok ze met haar man enkele weken per openbaar vervoer door Myanmar (Birma). Daar bezocht zij onder meer de prachtige botanische tuin van Pyin U Lwin.

Jaarlijks leidt Els zo'n tien groepen rond door de tuin, geen wonder dat het Pinetum Blijdenstein blij is met haar.

Pieter Hoogenraad.

Is vrijwilliger zijn in het Pinetum ook iets voor u? Op www.pinetum.nl vindt u daarover meer informatie.

NIEUW THUIS VOOR MILITAIRE VARENS

Afgelopen herfst zijn in het Pinetum een stuk of honderd blaasvarens geplant. Ze staan op een plek, een beetje verscholen en in de schaduw, tussen de Tasmaanse tuin en de rolkas. Met een geringe afmeting van slechts een decimeter, waardoor ze er eerder uitzien als jonge varens nietspectaculair. Hun verhaal is dat beslist wel...

André Aptroot

Blaasvarens *Cystopteris fragilis* zijn in Nederland zeldzaam, en ze zijn wettelijk beschermd. Ze komen nog het meest voor in Zuid-Limburg, bijvoorbeeld in de Groeve 't Rooth op een wand van opgestapelde vuursteen (afval in de kalkgroeve) aan de rand van het bos. In de rest van het land groeien ze bijna alleen op oude muren, het meest in Amsterdam. Overal staan echter maar een paar planten, en de

Blaasvarens

totale populatie in Nederland werd aan het begin van deze eeuw geschat op 750 exemplaren.

Juiste microklimaat

In 2006 werd echter een populatie ontdekt op een wel heel ongebruikelijke plek. Op militair terrein Kamp Soesterberg was een parkeerplaats waar al tientallen jaren 350 DAF legertrucks geparkeerd stonden. Er werd nooit mee gereden, want ze waren bedoeld als transportmiddel bij een mobilisatie, en die is er gelukkig niet gekomen. Onder deze trucks, die zeer dicht bij elkaar geparkeerd stonden maar toch een aardige oppervlakte bedekten (ruim 2 hectare), was een donker en luchtvochtig microklimaat ontstaan dat gunstig was voor varens. Er werden wel tien soorten varens aangetroffen, maar het meest onverwachte was wel de enorme populatie blaasvarens. Onder de helft van de trucks stonden in totaal ongeveer 10.000 exemplaren, waarmee de bekende populatieomvang in Nederland dus 15 x zo groot bleek te zijn.

Politiek

Van een mobilisatie is inmiddels geen sprake meer en Defensie wilde de oude, maar ongebruikte trucks verkopen aan het buitenland. Omdat de blaasvaren wettelijk beschermd is, was daarvoor een ontheffing nodig van de Flora- en Faunawet. Deze werd in eerste instantie echter (terecht) geweigerd, wat leidde tot veel frustratie bij Defensie en een woordenwisseling tussen de verantwoordelijke staatssecretaris en minister (De Vries op Defensie

en Verburg op Landbouw) die ongelukkig(er)wijs op straat kwam te liggen (waarschijnlijk gelekt door Defensie). Het was natuurlijk ook wel een fraai voorbeeld van elkaar tegenwerkende overheidsdiensten, en de zaak werd een poosje breed uitgemeten in de pers.

Varenrijke omgeving

In 2009 werd begonnen met een plan dat tot een oplossing van de impasse zou moeten leiden. Er kwam een nauwkeurige inventarisatie van alle aanwezige planten (inclusief mossen), waarbij ik ook betrokken was. Het voorstel werd gedaan om het voortbestaan van de populatie veilig te stellen door honderden exemplaren over te planten naar vier varenrijke locaties verspreid over het land: een kademuur in Amsterdam, het Kuinderbos, de botanische tuin van Utrecht en Pinetum Blijdenstein. Mogelijk zou een klein deel kunnen blijven staan onder een paar kapotte of afgedankte trucks. Het plan werd goedgekeurd, de vergunning verkregen en vorig jaar was het zover: de planten werden uitgegraven en zijn inmiddels op alle vier de locaties neergezet. Het verhaal is echter nog niet ten einde, want nog afgelopen 4 mei stonden er weer twee stukken in de Soester Courant over deze kwestie, de eerste met als kop: 'Varens houden nog twaalf legertrucks in hun greep', de tweede: 'CDA: varens zijn nu genoeg beschermd'. Kennelijk is de ruil met de kapotte voertuigen (nog) niet helemaal gelukt.

Wordt vervolgt...

BERICHTEN UIT DE TUIN

Paaseieren zoeken

Op 2e Paasdag was het weer zo ver. In de botanische tuin Pinetum Blijdenstein werden door vier paashaas-eieren verstoppt en konden de kleine kinderen deze opzoeken onder de coniferen en rhododendrons.

Meer dan 5000 eieren werden verstoppt en ook gevonden. Was het mandje vol, dan werd als beloning een snoepje gegeven. De kleine kinderen konden ook zelf als paashaas verkleed worden en dat leverde mooie foto's op.

Ongeveer 120 kinderen en 200 ouders genoten van een gezellige middag, zowel tijdens het zoeken naar de eieren als op het zonnige terras. Er is heel veel limonade geschonken en heel veel ijsjes zijn verorberd.

Volgend jaar wordt het natuurlijk weer georganiseerd.

Nieuw evenement: Blijdenstein luncharrangement

Op 2 en 5 maart jl. hebben Paulien Frieling en ik voor het eerst een luncharrangement georganiseerd. Dit hield in een verzorgde middag beginnend met lunch, vertoning van de nieuwe audio-visuele presentatie als inleiding op de rondleiding door Paulien, met als afloop een kopje thee met iets lekkers. Beide middagen waren een succes en het informele was dat iedereen bij elkaar aanschoof voor de gezamenlijke lunch. Ook de (bijna) voltallige familie Brummelkamp, de nazaten van de eerste tuinman (zie artikel blz. 2), hadden zich aangemeld en vele verhalen zijn verteld en foto's uitgewisseld. De reacties waren allemaal positief.

Kortom, ons doel was bereikt: meer bekendheid geven aan ons mooie Pinetum, dat die aandacht zeker verdient! Volgend jaar weer!

Gerdy van der Lans

PROGRAMMA

Activiteiten en evenementen in juni t/m december 2011

Ook in het komende half jaar zijn er vele redenen om de tuin te bezoeken:

3 juli	19.30 – 22.00 uur	Zangrecital '4 Family Quintet'
10 juli	14.00 - 16.00 uur	Rondleiding door het Pinetum
14 juli	20.00 - 22.00 uur	Zomeravondrondleiding
20 juli	14.00 - 16.00 uur	Dinosaurus kinderknutselmiddag
3 augustus	20.00 - 22.00 uur	Zomeravondrondleiding
14 augustus	14.00 - 16.00 uur	Rondleiding door het Pinetum
2 t/m 11 september	12.00 - 16.00 uur	Expositie van beeldend kunstenaars Myra de Vries
11 september	4.00 - 16.00 uur	Rondleiding door het Pinetum
9 oktober	14.00 - 16.00 uur	Rondleiding door het Pinetum

ZONDAG 3 JULI 2011 VAN 19.30 TOT 22.00 UUR KLASSIEKE ZANGSOAP MET BUFFET

Zondagavond 3 juli vindt in het Pinetum Blijdenstein een muzikale zangavond plaats in de openlucht. Het 4 Family Quintet brengt een scenisch uitgevoerd programma met vocale klassieke en licht klassieke toppers: van Rossini tot Kurt Weil, van Mozart tot Ives.

Zij concineren op het muziekpodium.

Het publiek neemt plaats op het grote grasveld, dat is omzoomd door prachtige coniferen en kassen. De gestileerde natuur van de tuin vormt een inspirerende omgeving en een sprookjesachtig decor voor de avond.

Voor aanvang en tijdens de pauze van de muziekuvoering wordt een eenvoudig buffet geserveerd.

De entreprijs bedraagt € 25,- (inclusief buffet en 2 drankjes).

Meer informatie op onze website: www.pinetum.nl. Kaarten zijn te bestellen via email: exotentroost@pinetum.nl of telefoon: 035-6249830.

BIJZONDERE GASTEN

De goudvink

In het Pinetum staan niet alleen bijzondere planten, maar er zijn ook bijzondere dieren te zien.

Vorig jaar hebben wij al vaak een goudvink-mannetje gezien en gehoord. Zijn weemoedige roep lokte ons vaak de tuin in en dan zagen we hem met zijn fel oranjeroze borst rond de grote picea's in het midden van de tuin vliegen. Het vrouwtje bleef altijd verborgen tussen de takken met haar bruine,

onopvallende verenkleed. Groot was onze verbazing dan ook toen we half mei op twintig meter afstand van onze eettafel weer een goudvink mannetje en vrouwtje gezellig samen in de Taiwania zagen zitten. Grote kans dat ze hier een nestplek hebben gevonden en wij de komende weken weer getraceerd worden op het zielige piepje van hem.

Gerdy van der Lans

STEUN HET PINETUM

Het Pinetum is voor zijn voortbestaan voor een heel groot deel afhankelijk van de financiële steun van particulieren en bedrijven.

Als ontvanger van deze uitgave steunt u waarschijnlijk het Pinetum al met een jaarlijkse donatie.

Maar u kunt meer doen om deze schitterende bomentuin in stand te houden.

Boomadoptie

Particulieren en bedrijven kunnen een boom adopteren voor een periode van vijf jaar of langer, al dan niet in de vorm van een lijfrente.

Vermelding van uw adoptie bij de boom is mogelijk, maar natuurlijk niet verplicht.

De adoptiekosten zijn minimaal € 250,- per jaar.

Wie een boom adopteert ontvangt gedurende de adoptie een meerpersoonsjaarkaart.

Schenkingen en legaten

Zowel eenmalige schenkingen als legaten kunnen indien gewenst gekoppeld worden aan een specifiek project.

Lijfrente

Periodiek schenken betekent dat u gedurende een langere periode een vast bedrag schenkt aan Pinetum Blijdenstein.

Deze manier van schenken is voor u fiscaal aftrekbaar als u dat minimaal vijf jaar achter elkaar doet en het laat vastleggen in een notariële akte.

Notariskantoor Van Limburg Stirum in Hilversum heeft aangeboden deze acte tegen een zeer gereduceerd tarief te passeren bij een gift van minimaal € 150,- per jaar.

Pinetum Blijdenstein neemt deze geringe kosten dan graag voor haar rekening.

ANBI

Omdat het Pinetum is gerangschikt als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) hoeft over een ontvangen schenking geen belasting te worden afgedragen.

De volledige schenking komt dus ten goede aan het Pinetum.

Voor meer informatie:

F.C. Six,

Secretaris Pinetum Blijdenstein

tel.: 035 7722246,

secretariaat@pinetum.nl

STICHTING PINETUM BLIJDENSTEIN

Bestuur

Drs. F.R. Willink (voorzitter)
Ir. F.H. August de Meijer (vice voorzitter)
Jhr. F.C. Six (secretaris)
Drs. Th.W. Blijdenstein (penningmeester)
Dr. F. Bouman
Mr. P.D. Hoogenraad
Prof. Dr. J.H.D. Wolf
J.M. Visser
A. R. Gathier MA

Wetenschappelijk collectie beheerder

Dr. A. Aptroot

Beheerder

H. van Roon

Met uw jaarkaart steunt u het Pinetum en heeft u gratis toegang tot het Pinetum. Bovendien heeft u met de jaarkaart het hele jaar gratis toegang tot:

de Hortus Botanicus in Amsterdam
de Hortus Botanicus in Leiden
de Botanische tuin Arboretum Belmonte in Wageningen
de Botanische tuin van de TU Delft

Zie voor informatie over de tuinen [www. nationale-plantencollectie.nl](http://www.nationale-plantencollectie.nl)